

Adroddiad	Cyngor Llawn
Dyddiad	Mai 2, 2019
Teitl	Prif Negeseuon gan y Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol o ran perfformiad 2018/19
Awdur	Morwena Edwards, Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol
Argymhelliad	I dderbyn amlinelliad y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol ar y prif negeseuon o ran gwasanaethau cymdeithasol dros y flwyddyn 2018/19 yn ogystal a'r trawsffurfio i'r dyfodol

1. Cyd-destun

- 1.1 Bydd aelodau'r Cyngor yn ymwybodol ei bod yn ddyletswydd ar y Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol i adrodd ar berfformiad gwasanaethau cymdeithasol yn flynyddol. Gwneir hyn yn unol a'r gofyn o fewn Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (2014).
- 1.2 Bydd yr adroddiad blynyddol ar gael yn ei ffurf orffenedig ym mis Gorffennaf a bydd y Cyfarwyddwr yn sicrhau bod yr adroddiad hwn yn cael ei gylchredeg i aelodau'r Cyngor. Oherwydd ymrwymadau personol, yn anffodus ni fydd y Cyfarwyddwr ar gael i fynychu'r Cyngor Llawn i gyflwyno'r adroddiad ym mis Gorffennaf, felly eleni mae adroddiad cynnar lefel uchel yn cael ei gyflwyno.
- 1.3 Pwrpas yr adroddiad hwn gan y Cyfarwyddwr felly yw amlinellu i'r Cyngor y prif negeseuon am berfformiad gwasanaethau cymdeithasol fydd yn cael eu amlygu yn yr adroddiad blynyddol, yn ogystal a rhoi amlinelliad o'r prif heriau a rhaglenni trawsffurfio ar gyfer 2019/20.

2. Prif Negeseuon am Berfformiad 2018/19 gan y Cyfarwyddwr

- 2.1 Gallaf gadarnhau bod perfformiad gwasanaethau cymdeithasol ar gyfer y flwyddyn a fu wedi bod yn gadarnhaol. I ddod i'r casgliad hwn, rwy'n ystyried gwybodaeth a data eang, gan gynnwys barn defnyddwyr, staff a rheolwyr, ac wrth gwrs ein arolygwyr y AGC.
- 2.2 Rwyf wedi amlinellu ers sawl blwyddyn bellach ein bod ar siwrne o draws ffurfio, ac yn hynny o beth mae'n bwysig nodi y cynnydd ar y siwrne honno, ond hefyd wrth gwrs bod y gwasanaethau presennol mae unigolion yn ei dderbyn yn ddiogel ac mor addas a phosib tra'n trawsffurfio gwasanaethau.
- 2.3 Mae perfformiad y gwasanaethau perthnasol yn cael eu herio yn unol a threfniadau'r Cyngor a mae adroddiadau ar y perfformiad hwn yn cael eu cyflwyno gan yr aelodau

Cabinet perthnasol yn rheolaidd. Yn ogystal, mae cynrychiolwyr o'r Pwyllgor Craffu Gwasanaethau yn mynychu'r cyfarfodydd herio perfformiad.

- 2.4 Bydd yr adroddiad blynyddol, fel yr arfer, yn rhoi amlinelliad mwy trylwyr o'r perfformiad am y flwyddyn 2018/9 gan ei osod o dan safonau ansawdd sydd yn cael eu penderfynu gan y AGC. Bydd yr adroddiad hwn ar gael ym mis Gorffennaf 2019. Gallaf, serch hyn, roi gwybodaeth cynnar i chi ar y prif negeseuon fydd yn yr adroddiad hwnnw, sef:-

3.0 Diogelu

- 3.1 Mae diogelu y rhai mwyaf bregus yn ein cymdeithas yn brif flaenoriaeth i ni. Gallaf gadarnhau bod trefniadau cadarn yn eu lle ar gyfer plant a phobl ifanc a hefyd oedolion y sir.
- 3.2 Mae adroddiad archwilio cadarnhaol iawn wedi ei dderbyn gan yr AGC yn y maes plant sydd yn cadarnhau y farn sydd gennyf. O ran adolygiadau amddiffyn plant, mae 93% o'r adolygiadau hynny wedi cael eu gwneud o fewn yr amserlen statudol. Yn ogystal, mae'r gwaith o ddatblygu'n bellach y trefniadau a phrosesau diogelu ar gyfer 'oedolion mewn risg' yn bositif. O ran perfformiad yn y maes Diogelu oedolion, mae 90% o ymholiadau diogelu wedi cael eu gwneud o fewn yr amserlen statudol yn ystod y flwyddyn.
- 3.3 Bydd gwaith pellach yn digwydd yn y maes diogelu ar draws plant ac oedolion fel mae canllawiau ymarfer cenedlaethol yn cael eu cyhoeddi a mae eisoes gwaith penodol mwy cyffredinol yn digwydd o dan y Panel Strategol Diogelu i ymateb i'r heriau cynyddol sy'n ein wynebu yn y meysydd diogelu ehangach o ran diogelwch cymunedol.

4.0 Plant Mewn Gofal a'r swyddogaeth Rhiant Corfforaethol

- 4.1 Mae gan y Cyngor rôl benodol fel rhiant corfforaethol ar gyfer plant mewn gofal y sir. Gallaf gadarnhau bod Panel Rhiant Corfforaethol yn ei le a bod strategaeth newydd ar gyfer y maes wedi ei gytuno. Mae'r Panel wedi adnabod meysydd lle mae angen gwaith pellach er mwyn gwella y gefnogaeth i blant mewn gofal. Rwy'n hyderus y bydd y panel yn rhoi sylw i'r meysydd hyn ac yn sicrhau bod materion sydd angen sylw yn cael eu rhoi ar waith. Roedd yr AGC yn canmol gwaith y Panel ac yn hyderus bod y sylw priodol yn cael ei roi i'r maes gan y Cyngor.
- 4.2 O ran niferoedd plant mewn gofal o fewn y sir rydym wedi gweld cynnydd dros y flwyddyn, ac roedd y nifer plant mewn gofal ar ddiwedd Mawrth 2019 yn 247 o'u gymharu a 230 y llynedd, a 199 4 mlynedd yn ôl. Mae'r patrwm o gynnydd yn y niferoedd yn patrwm sydd yn cael ei weld hefyd ar lefel Cenedlaethol ac mae hyn yn derbyn sylw gan Llywodraeth Cymru. Serch hyn, mae'n bwysig nodi bod y canran o blant mewn gofal sydd yn parhau adref gyda'i rhieni hefyd wedi cynyddu dros yr un cyfnod, felly dylid nodi nad yw bod yn blentyn mewn gofal bob tro yn golygu gadael

rhieni. Ar ddiwedd Mawrth 2019, roedd 26% o'r nifer plant mewn gofal yn byw adref gyda'u rieni, o'r gymharu gyda 12% yn 2015.

- 4.3 Rwy'n fodlon ein bod yn adnabod a gweithredu ar risg i blant yn amserol, briodol ac effeithiol, a hefyd bod gennym wasanaethau ac ymyraethau addas ar gyfer cefnogi teuluoedd a phlant yn fuan. Mae gwaith da wedi digwydd dros y blynyddoedd a bu i'r AGC nodi hynny o fewn eu hadroddiad. Serch hyn, rydym yn awyddus iawn i wneud bob dim y gallwn i sicrhau bod y gefnogaeth fwyaf addas ar gael i deuluoedd fel bod pob plentyn yn cael y cyfle orau. Mae gwaith newydd ei cychwyn i edrych ar y gefnogaeth i bobl Gwynedd er mwyn gweld os yw'r trefniadau hyn gystal ac y gallent fod.

5.0 Gweithlu Gofal

- 5.1 Sylfaen unrhyw wasanaeth dda yw gweithlu cymwysedig a hyderus. Fel Cyfarwyddwr rwyf yn ymwybodol iawn bod gennym yng Ngwynedd weithwyr hynod ymrwymedig a phroffesiynol – bod rhain yn weithlu mewnol neu allanol. Mae'r newidiadau sydd ar y gweill o ran trawsffurfio gwasanaethau tra yr un pryd yn cynnal cefnogaeth i bobl yn golygu bod hi'n gyfnod anodd i staff.
- 5.2 Mewn sawl maes bellach mae newidiadau ar waith sydd yn golygu newid y ffordd o weithio. Rydym yn ceisio cefnogi staff drwy sicrhau bod hyfforddiant ar gael iddynt e.e. Ffordd Gwynedd, Canllawiau Deddfwriaeth. Mae ymdrech fawr yn mynd i geisio sicrhau bod staff yn cael eu rhyddhau o ddiwylliant rheolaeth gryf i un o ymddiriedaeth. Bydd y newid hyn yn cymryd amser i sefydlu, ond mae staff a rheolwyr yn adrodd eu bod yn gweld newid.
- 5.3 Rydym yn monitro morâl staff drwy drafodaethau ar sail timau penodol, ond hefyd drwy gymryd i sylw arolygon gan archwilwyr allanol. Mae rhan helaeth o'r rhain yn adrodd bod morâl staff mewnol y sir yn gadarnhaol, er y newid mawr sydd ar waith. Bydd angen wrth gwrs parhau i fonitro'r sefyllfa a pharhau i gefnogi timau ac yn enwedig y rhai sydd yn gweld y newid fwyaf anodd.
- 5.4 Mae sefyllfa o ran y gweithlu o rai o'r sefydliadau allanol e.e. cartrefi preswyl annibynnol, yn heriol a mae timau'r Cyngor yn gweithio gyda'r sefydliadau hyn i geisio ymateb yn gadarnhaol. Y prif broblemau maent yn adrodd yw problemau recriwtio a chadw staff.
- 5.5 Rydym wedi bod yn asesu a chynllunio am effaith Brexit ar y gwasanaethau hyn, ac mae cynlluniau yn eu lle ar gyfer ymateb i broblemau, ond nid yw'r sefydliadau hyn yn rhagweld problemau mawr yn y tymor byr. Bydd angen parhau i asesu'r effaith fel y daw effaith Brexit yn gliriach.
- 5.6 Mae gofalcwyr (di-dâl) y sir yn amlwg yn rhan allweddol o'r darlun cyfan a mae'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a llesiant yn gosod gofyn i ni asesu anghenion gofalcwyr gyda'r un blaenoriaeth a'r unigolion sydd yn derbyn gofal. Yn amlwg weithiau, mae'r gofalcwyr hyn yn anodd i'w cyrraedd neu yn amharod i dderbyn cefnogaeth. Mae gwaith yn parhau i geisio gwneud hi'n haws i ofalcwyr i gael cefnogaeth ac hefyd i ni

fod yn gweithio mewn ffordd sydd yn gwneud hi'n llawer haws i ofalu. Mae Strategaeth Rhanbarthol Gofalwyr wedi ei chytuno yn ystod y flwyddyn sydd wedi ei llunio ar y cyd gyda gofalwyr a bydd gwaith yn digwydd dros y misoedd nesaf i fesur sut mae Gwynedd yn perfformio yn erbyn y safonau/disgwyliadau hyn.

6.0 Mwy Na Geiriau

- 6.1 Rydym fel Cyngor wedi ymrwymo i Mwy na Geiriau o'r cychwyn cyntaf ers pan ei gyhoeddwyd ym mlwyddyn 2012 ac yn croesawu egwyddorion y Fframwaith Strategol Olymol a gyhoeddwyd ym mlwyddyn 2016.
- 6.2 Mae Cyngor Gwynedd yn gweithredu'n ddwyieithog ymhob agwedd o'i fusnes ers 1996 ac mae ei strategaeth o ran yr iaith Gymraeg wedi ymestyn i brosesau a gofynion recriwtio, casglu data, cytundebau, comisiynu, caffael a hyfforddiant. Gellir fod yn hyderus bod egwyddorion Mwy na Geiriau yn cael eu gweithredu oddi fewn i'r Cyngor ond nid oes yr un sicrwydd am ein darparwyr gofal preifat yng Ngwynedd.
- 6.3 Penderfynwyd cymryd camau i sicrhau bod egwyddorion Mwy na Geiriau yn ffrydio i bob agwedd o wasanaethau y byddwn yn ei gomisiynu, gan gynnwys adolygu ein cytundebau gyda darparwyr.
- 6.4 Wrth adolygu cytundebau, rydym yn gosod disgwyliad ar ddarparwyr gofal i gynnwys cymalau penodol parthed gofynion ieithyddol. Yn ogystal rydym yn gosod disgwyliad ar ddarparwyr i baratoi Polisi Iaith i ddangos sut y byddent yn cyflawni egwyddorion Mwy na Geiriau – y Cynnig Rhagweithiol - drwy ffurfio hunanasesiad a chreu cynllun gwella.
- 6.5 I gefnogi ein darparwyr gofal rydym wedi creu templed 'Polisi Iaith Gymraeg' ac wedi cynnig hyfforddiant i gyd fynd a'r polisi. Y cam nesaf fydd penderfynu ar drefn i fonitro ein cytundebau o ran y Polisi Iaith Gymraeg. Byddwn yn trafod ac ystyried y ffordd orau ymlaen gyda'n darparwyr a phartneriaid allweddol megis Arolygaeth Gofal Cymru.

7.0. Ariannol

- 7.1 Mae'r aelodau yn ymwybodol iawn o'r pwysau ariannol sydd ar y Cyngor yn gyffredinol a hefyd wrth gwrs sefydliadau eraill sy'n gweithio'n agos gyda'r Cyngor i ddarparu gwasanaethau hanfodol i bobl. Nid oes dewisiadau hawdd pellach, ond rwy'n cydnabod bod trefniadau ariannol y Cyngor wedi sicrhau bod gwasanaethau cymdeithasol Gwynedd wedi cael blaenoriaeth o ran ariannu costau cynyddol gwasanaethau a bod y drafodaeth o gwmpas cyflawni arbedion wedi bod yn briodol a chefnogol.
- 7.2 Mae'r Adran Oedolion, wedi gallu aros mwy neu lai o fewn eu cyllideb, ond mae'n bwysig nodi bod peth arian unwaith ac am byth wedi dod i fewn gan y Llywodraeth yn ystod y flwyddyn sydd wedi gwella'r sefyllfa. Mae cynlluniau arbedion trawsffurfiol iawn eu natur ar y gweill, a bydd angen cadw golwg agos arnynt i asesu eu llwyddiant o ran gwella gwasanaethau i bobl a gwneud hynny gyda llai o arian. Mae llwyddiant

rhai ohonynt hefyd yn ddibynnol ar gydweithrediad iechyd, ac er bod cydweithredu da iawn yn digwydd gyda'r Bwrdd Iechyd yn lleol, mae newid diwylliant a threfniadau gwaith ar draws sefydliadau yn gallu bod yn heriol ar adegau.

- 7.3 Mae'r Adran Plant wedi gorwario yn sylweddol ar ddiwedd y flwyddyn, er ymgais gref gan yr Adran i gadw o fewn eu cyllideb. Ymddengys bod sawl rheswm am y gorwario hyn, gyda'r prif reswm yn ymwneud a'r nifer cynyddol o blant mewn gofal mewn lleoliadau preswyl. Wrth gwrs, mae'r Adran yn ceisio sicrhau bod lleoliadau yn addas ond yn gost effeithiol hefyd, ond ymddengys bod natur anghenion y plant a sefyllfa'r farchnad o ran lleoliadau plant yn golygu bod costau lleoli wedi codi yn ddiweddar. Mae gwaith yn mynd rhagddo i geisio ymateb i hyn drwy edrych ar opsiynau rhanbarthol o ran datblygu lleoliadau.

8.0 Rhai o brif Lwyddiannau 2018/19

- 8.1 Fel wyf wedi adrodd eisoes, mae rhaglen o drawsffurfio ar y gweill o fewn gwasanaethau cymdeithasol ers sawl blwyddyn bellach. Dyma flas o brif lwyddiannau 2018/19.

- Agoriad Uned Ysbaid i blant Hafan y Sêr
- Arwain ar waith rhanbarthol o ddeall ymddygiad rhywiol anaddas gan blant yn well
- Llwyddo i gael Adroddiad CIW Plant a Phobl Ifanc arbennig o dda
- Agoriad Tai Gofal Ychwanegol Hafod y Gest
- Newidiadau amrywiol o ran "Gefnogaeth Rhagweithiol" yn y maes anabledau dysgu
- Datblygiadau amrywiol ar lefel lleol o ran Iechyd Meddwl – agor canolfan "Gallaf" yn Ysbyty Gwynedd
- Gwella siwrne cleifion rhwng eu cymuned a'r ysbyty ac adref
- Prosiect gwella darpariaeth gofal cartref drwy egwyddorion Ffordd Gwynedd ac yn benodol y peilot yn Bethesda
- Sefydlu trefniadau rhannu Gwybodaeth, Cyngor a Chefnogaeth/ Cynllun Cysylltwyr Cymunedol
- Datblygu mwy o gynlluniau a gwaith gyda'r prosiect Pontio Cenedlaethau

9.0 Prif Feysydd Trawsffurfio ar gyfer 2019/20

- 9.1 Bydd yr aelodau yn ymwybodol bod Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi "Cymru Iachach" ym mis Mai 2018, a bod y ddogfen hon yn ymateb i Adolygiad Seneddol Ionawr 2018. Credaf bod y cyfeiriad sydd yn cael ei osod gan y Llywodraeth yn gyson gyda'r cyfeiriad rydym wedi ei chytuno arni fel sir a bod ein gwaith trawsffurfio lleol yn gyson gyda'r hyn sydd yn cael ei amlygu fel yr ymarfer gorau.

- 9.2 Y prif raglenni gwaith ar gyfer y gwaith trawsffurfio:-

- Maes Pobl Hyn / Cymunedau
- Plant a Phobl Ifanc
- Iechyd Meddwl
- Anableddau Dysgu

9.3 O fewn y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (2014) mae gofyn am Fwrdd Partneriaeth Rhanbarthol ar gyfer y maes iechyd a gofal. Mae'r Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol wedi bod yn llwyddiannus yn derbyn grantiau penodol gan Llywodraeth Cymru o'r Grant Trawsffurfio ar gyfer cyflawni Cymru Iachach. Mae trefniadau lleol yn eu lle i sicrhau bod y natur gofynion lleol yn arwain beth sydd yn digwydd. Gallaf gadarnhau fel Cyfarwyddwr bod y grant yn mynd i fod yn helpu ni fel sir ar ein siwrne o drawsffurfio, a bod y bwriad yn llwyr gyd-fynd a'r hyn sydd eisoes wedi ei nodi o fewn Cynllun y Cyngor.

10. Cloi

10.1 Credaf felly bod perfformiad gwasanaethau cymdeithasol yn gadarnhaol ar gyfer y flwyddyn 2018/19. Mae'r gwaith yn mynd rhagddo o ran trawsffurfio a datblygu gwasanaethau i fod yn fwy berson canolog a sydd yn canolbwyntio ar beth sydd yn bwysig i bobl, a rwy'n fodlon gyda'r cynnydd sydd wedi ei wneud gyda'r rhaglenni gwaith hyn. Mi fydd y blynyddoedd nesaf yn rhai heriol yn sicr, a hynny oherwydd natur amlwg y maes, ond hefyd oherwydd yr hinsawdd ariannol a'r angen i barhau i drawsffurfio ein gwasanaethau tra yr un pryd yn cynnal gwasanaethau dydd i ddydd. Rwy'n hyderus y gallwn barhau i lwyddo gan fod gennym staff a rheolwyr arbennig o ymroddgar a thalentog ac eu bod yn deall beth sydd angen ei wneud. Rwyf hefyd yn llawn werthfawrogi ac yn diolch am y gefnogaeth mae aelodau'r Cyngor yn ei roi o ran y maes yma.

10.2 Hoffwn gymryd y cyfle i ddiolch i bawb sydd wedi chwarae eu rhan yn y perfformiad cadarn hwn. Mae'n amhosib i mi enwi pawb yn amlwg, ond mae fy niolch yn fawr i holl weithlu gofal y sir. Hoffwn ddiolch yn arbennig i'r ddau Bennaeth Adran a'u timau rheoli am eu cefnogaeth a'u hymroddiad dros y flwyddyn, a hefyd i'r Cynghorydd Gareth Roberts a'r Cynghorydd Dilwyn Morgan am eu gwaith a'u cefnogaeth hwy.

10.3 Mae'r adroddiad blynyddol cyflawn yn cael ei baratoi ar hyn o bryd ac y bwriad ydi ei gyhoeddi mis Gorffennaf. O fewn yr adroddiad hon byddaf yn gosod allan perfformiad gwasanaethau cymdeithasol yn fwy manwl yn erbyn y safonau ansawdd sydd yn cael eu gosod gan y AGC.

10.4 Gobeithio bod y trosolwg hwn wedi rhoi barn lefel uchel i chi ar berfformiad gwasanaethau cymdeithasol am 2018/19 ac ei fod wedi bod yn ddefnyddiol.

10.5 Os byddwch yn awyddus i drafod mater yn fwy manwl rwy'n hapus i chi gysylltu a mi.

